

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik

w sprawie ze skargi M. J. o wznowienie postępowania w sprawie o sygn. V ACz 360/(...), V ACz 361/(...), V ACz 362/(...) z powództwa M. J. przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w (...) o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 20 maja 2021 r.
wniosku powoda o wyłączenie sędziego sądu apelacyjnego L. J. od orzekania w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w (...), sygn. V ACz 360/(...), V ACz 361/(...), V ACz 362/(...).

przekazuje wniosek do rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...).

UZASADNIENIE

Powód M. J. (dalej: Powód) wniósł do Sądu Apelacyjnego w (...) skargę z 27 grudnia 2020 r. o wznowienie postępowania zakończonych postanowieniami wydanymi 30 listopada 2020 r. pod sygn. V ACz 360/(...), V ACz 361/(...) i V ACz 362/(...)

W skardze Powód złożył „wniosek ewentualny” o wyłączenie od orzekania w sprawie sędziów „nominowanych przez tzw. nową KRS”, tj. P. D., L. J., D.J., L. M., W. Ł. i A.S., w przypadku przydzielenia im sprawy.

Powód wskazał, że jego wniosek nie jest oparty na instytucji wyłączenia sędziego sądu powszechnego albo Sądu Najwyższego, ponieważ ww. osoby „nie są sędziami Sądu Najwyższego”. Osoby te zostały powołane na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy

z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Uniemożliwia, to zdaniem Powoda, uznanie, że skład wyznaczony do rozpoznania sprawy z ich udziałem byłby prawidłowy i zgodny z prawem. Osoba nie mająca statusu prawidłowo powołanego sędziego po prostu nie ma prawa orzekać, a jej udział w procesie jest przestępstwem nadużycia uprawnień, których nie posiada.

Na poparcie swojego stanowiska Powód powołał uchwałę trzech połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., sygn. BSA I-4110-1/2020, w której wskazano, że sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami powołanej wyżej ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r.

W piśmie procesowym z 3 marca 2021 r. Powód sprecyzował, że jego wniosek o wyłączenie dotyczy wylosowanego do sprawy sędziego L. J.

Sędzia L. J. złożył 17 marca 2021 r. oświadczenie, że nie łączy go z Powodem jakiegokolwiek relacje, które mogłyby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w sprawie. Nie występują także żadne inne okoliczności, które mogłyby taką wątpliwość wywołać.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na fakt, że wymienieni we wniosku sędziowie, w tym również sędzia L. J., nie są sędziami Sądu Najwyższego, lecz sędziami Sądu Apelacyjnego w (...) Wskazana niedokładność ma jednak na tyle oczywisty charakter, że nie stanowi przeszkody dla nadania temu wnioskowi biegu i rozpoznania go we właściwym trybie (art. 130 § 1 *in fine* k.p.c.).

Zgodnie z art. 49 § 1 k.p.c., niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Z kolei z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: u.SN) wynika, że do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Wskazany przepis ustanawia właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego we wpadkowym (pomocniczym) postępowaniu w przedmiocie wyłączenia sędziego. Wniosek ten podlega rozpoznaniu „na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, a więc w sprawach cywilnych – na zasadach określonych w Kodeksie postępowania cywilnego. Ponadto, zgodnie z art. 26 § 3 u.SN, wniosek pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Jak już wskazano wyżej, Powód zastrzegł w uzasadnieniu rozpoznawanego wniosku, że nie jest on oparty na instytucji wyłączenia sędziego, ponieważ wskazane w nim osoby w ogóle, zdaniem Powoda, nie są sędziami. Należy w związku z tym podnieść, że w obowiązującym stanie prawnym nie istnieje żadna inna instytucja pozwalająca na skorygowanie, na wniosek strony postępowania, składu wyznaczonego do rozpoznania jej sprawy, jak tylko właśnie instytucja wyłączenia sędziego. Nie istnieje też inny tryb niż przewidziany w przepisach proceduralnych i w warunkach ściśle określonych.

Podkreślić w tym miejscu należy, że zgodnie z art. 179 Konstytucji RP sędziowie są powoływani przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS) na czas nieoznaczony. Stanowi to podstawową i skuteczną gwarancję niezawisłości sędziowskiej. Rola KRS – jako jedynego konstytucyjnie uprawnionego do tego organu – sprowadza się do wskazania możliwie najlepszych kandydatów, którzy w największym stopniu spełniają kryteria

ustawowe. Ostatecznie to Prezydent RP, jako głowa państwa (a nie organ władzy wykonawczej), powołuje nominowanych przez KRS kandydatów na sędziów. Z aktem powołania nawiązuje się stosunek służbowy sędziego z Rzeczpospolitą Polską, a jednocześnie demokratycznie legitymizuje władzę sądowniczą. Wskazana konstytucyjna instytucja nieusuwalności jest uniwersalną i rzeczywistą gwarancją niezawisłości sędziego.

Zauważyć należy, że na mocy art. 44 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (t.j. Dz.U. 2021, poz. 269), istnieje możliwość sądowej kontroli uchwały KRS obejmującej rozstrzygnięcie w przedmiocie przedstawienia Prezydentowi RP wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego. Kontrola taka jest natomiast wyłączona w odniesieniu do aktu powołania sędziego przez Prezydenta RP. W aktualnym stanie prawnym inne zapatrywanie jest sprzeczne z Konstytucją RP oraz powszechnymi zasadami międzynarodowymi w tym zakresie i fundamentalnie godzi w gwarancje niezawisłości sędziowskiej. Nie może więc być rozpoznawane zarówno na gruncie prawa krajowego jak i europejskiego.

Powód w uzasadnieniu swojego wniosku odwołał się do uchwały trzech połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. Jak wiadomo, zgodnie z art. 87 § 1 zdanie 1. u.SN, uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby, z chwilą ich podjęcia, uzyskują moc zasad prawnych, która wyraża się związaniem treścią takiej uchwały wszystkich składów Sądu Najwyższego, niezależnie od ich rangi (ale nie składów sądów powszechnych i sądów administracyjnych). Związanie składów Sądu Najwyższego taką zasadą ustaje w przypadku zmiany stanu prawnego, na gruncie którego została podjęta uchwała (wyrok Sądu Najwyższego z 8 sierpnia 2007 r., II UK 23/07). Taka zmiana nastąpiła ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 190), która weszła w życie 14 lutego 2020 r. Dodatkowo wyrokiem z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. jest niezgodna z: a) art. 179, art. 144

ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, Nr 90, poz. 864/30, ze zm.); c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284, ze zm.). I choć pojawiły się wątpliwości co do zakresu tego orzeczenia, to nie można nie zauważyć, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP). Kwestii tej poświęcił część rozważań Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z 12 kwietnia 2021 r., I NZP 1/21, wskazując, że skutkiem wskazanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest utrata – z dniem jego ogłoszenia (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP) – mocy obowiązującej „norm prawnych, których treść pomieściła uchwała mająca moc zasady prawnej” (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 października 2010 r., K 10/08).

W świetle powyższego uchwała trzech połączonych izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. przestała wiązać składy Sadu Najwyższego we wskazanym zakresie. W kwestii mającej znaczenie dla niniejszej sprawy we wskazanej uchwale Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w takim sądzie na wniosek KRS ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Z uchwały wynika, że na wnioskującym leży obowiązek wykazania, czy wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności. Prawidłowo skonstruowany wniosek o wyłączenie sędziego z zarzutem braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego powinien więc konkretnie wskazywać, w jaki sposób procedura powołania na urząd sędziego wpłynęła negatywnie na brak niezależności sądu lub brak niezawisłości

sędziego. Zakwestionowanie niezawisłości sędziego wyłonionego w konkursie przez KRS ukształtowaną w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. będzie możliwe dopiero po wykazaniu związku pomiędzy uzależnieniem KRS od władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz nierzetelnością procedury konkursowej, a niezawisłością sędziego, który został powołany w ramach takiej procedury (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 kwietnia 2021 r., I NWW 11/21). Wniosek o wyłączenie nie może się opierać wyłącznie na samej ocenie sposobu wyłonienia części obsady osobowej organu, jakim jest Krajowa Rada Sądownictwa, ale musi obejmować również ocenę sposobu, w jaki wspomniany organ wypełnia swoje konstytucyjne zadania i kompetencje w konkretnych sprawach. Wynika to z wyroku Wielkiej Izby TSUE z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C 585/18, C 624/18 i C 625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu pkt 142-144.

Wniosek Powoda nie czyni powyższym wymogom zadość. Poza kwestionowaniem statusu sędziego L. J. oraz jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości (poprzez wskazanie, że „po prostu nie ma prawa orzekać”), Powód nie powołał żadnych skonkretyzowanych okoliczności, które mogłyby uzasadniać czy choćby uprawdopodobniać zarzut braku niezawisłości sędziego. Powód nie wskazał też na żadne okoliczności, które świadczyłyby o braku bezstronności sędziego L.J. Podkreślić należy, że wniosek nie spełnił wymogów określonych we wskazanej uchwale trzech połączonych izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. Jak już podniesiono, uchwała ta wyraźnie wskazywała, że do stwierdzenia sprzeczności składu z przepisami prawa w rozumieniu art. 479 pkt 4 k.p.c. nie wystarczy zarzut nieprawidłowego trybu wyłonienia Krajowej Rady Sądownictwa, ale konieczne jest również wykazanie, że wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia konstytucyjnego i międzynarodowego standardu niezawisłości i bezstronności.

W postanowieniu z 30 kwietnia 2021 r., I NWW 11/21, Sąd Najwyższy wskazał że wniosek taki, jak Powoda w rozpoznawanej przez Sąd Apelacyjny w (...) sprawie nie jest wnioskiem, o którym stanowi art. 26 u.SN, ale jest wnioskiem

abstrakcyjnym i jako taki powinien zostać rozpatrzony przez sąd przekazujący wniosek do Sądu Najwyższego, czyli Sąd Apelacyjny w (...)

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.